

en voldtægt, forstærkes yderligere på grund af omgivelsernes for-dømmende holdning.

Men *ingen kvinde er skyld i voldtægt* – og kvinder skal ikke finde sig i denne kvindeundertrykkelse.«

Birgittes sag har efterladt os med en del spørgsmål. Vi forstår ikke, at når Birgittes anmeldelse er taget, og ét punkt viser sig at være forkert, så slutter man, at resten også er det. Når Birgitte fastholder, at hun er blevet voldtaget, hvordan kan hun så dømmes for falsk anmeldelse af voldtægt, uden at man går nærmere ind på hele forløbet og f.eks. afhører gerningsmanden?

Vi synes ikke, tvivlen er kommet hende tilgode; det blev hende, der skulle bevise sin uskyld ved at bevise, at hun var blevet voldtaget, og det skulle hun bevise under umulige omstændigheder.

Vi ved i Joan-søstrene, at det kan være meget vanskeligt at gennemføre en voldtægtssag, når voldtægten er foregået under omstændigheder, som dem Birgittes fandt sted under.

Politi og anklagemyndighed er da også som hovedregel interesseret i at undgå disse sager. I dette tilfælde, hvor man kunne rejse sag mod en kvinde for falsk anmeldelse af en voldtægt, har man ikke været tilbageholdende med at forfølge sagen.

Vi gik fra retssagen med et ubehageligt indtryk af, at Birgitte var blevet dømt på sit køn og sin klasse.

Betænkning vedrørende ændring af Retsplejelovens afsnit om advokater

Steen Bech og Per Walsøe

I mangfoldige henseender kan lovene bedst læses og udnyttes af jurister – advokaterne skulle i denne henseende være borgernes nærmeste hjælpere. Den daglige tilværelse for den enkelte og for grupper reguleres stadig mere intensivt af lovregler. – Det kunne derfor nok være af interesse, hvilke ændringer af advokaternes virke, der påtænkes gennemført.

Betænkning nr. 871 fra 1979 behandler spørgsmål om ændringer i de centrale regler, der regulerer advokaterhvervets udøvelse; disse regler findes i Retsplejelovens første bog, 6. afsnit.

Advokaternes funktion

Et grundlag for vurdering af betænkningen er advokatarbejdets aktuelle funktion og struktur.

Advokatens traditionelle rolle er at varetage borgernes retssikkerhed. Advokater virker i civile sager, hvor to i princippet lige parter står overfor hinanden; advokater virker i straffesager, hvor varetagelsen af almene samfundsinteresser er i fokus, og hvor parterne i sagen er ulige; og advokater praktiserer rådgivning om og anvendelse af de gældende retsregler.

Advokatens arbejde bygger i alle disse forskellige henseender på det eksisterende lovgrundlag og er derfor, hvad der ikke er mærkværdigt, af en bevarende karakter. I arbejdet varetages traditionelt i hovedsagen etablerede interesser, især af økonomisk karakter. Kun i mindre grad varetages forbrugerinteresser, arbejdstagerinteresser, minoritetsgruppers interes-

se, institutionsanvenderes interesser etc.; grupper af sådanne interessebærere har kun sjældent advokatbistand¹.

I sin form er advokaterhvervet liberalistisk funderet, præget af udbud og efterspørgsel, af at klienterne selv må opdage advokatbehovet og finde advokaten, og advokatarbejdet giver typisk sine udøvere en høj indtægt.

Med dette udgangspunkt må nogle af de fremtidige retssikkerhedsbehov anskues, som udviklingen synes at føre med sig, og der skal ses på, i hvilket omfang nogle af betænkningens forslag imødekommer disse.

Mere intensiv lovregulering

I mange år har lovgivningen vist tendens til en noget mere *intensiv regulering* af en række livsområder: Forbrugerbeskyttelse, fysisk planlægning, miljølovgivning, arbejdsmiljø, energiforsyning m.v.

Inden for en del af disse områder har denne regulering været kombineret med *klageadgang* for borgere og grupper af borgere og været kombineret med mulig *indflydelse* for grupper af borgere på planlægningen.

Disse former for lovgivning forudsætter en langt mere intensiv og almen medvirken fra befolkningsgruppens side end tidligere til samfundets planlægning og udnyttelse. Det er karakteristisk, at disse lovområder ofte indeholder en offentligretlig regulering af forholdet mellem befolkningsgrupper og erhvervsvirksomheder eller af forholdet mellem befolkningsgrupper og »det offentlige« selv.

Disse lovgivningskomplekser synes at rejse nye retssikkerhedsproblemer, i hvilke også advokatens placering er væsentlig.

Man kan da spørge, om betænkningen indeholder forslag eller overvejelser, som peger mod en tilpasning af advokaterhvervet til disse lovgivningstyper. Enkelte hovedtræk ved betænkningen i relation til dette spørgsmål skal fremhæves.

Udvalgets sammensætning og kommissorium

Det *udvalg*, der har afgivet betænkning, blev nedsat i 1974 og bestod, da betænkningen blev afgivet, af højesteretspræsident Mogens Hvidt (formand), landsretssagfører Niels Th. Kjølbye (udpeget af Advokatrådet), generalsekretær, advokat Poul Østergaard (udpeget af Advokatrådet), advokat Niels Hove (udpeget af Advokatfuldmægtigforeningen), kontorchef Jacques Hermann, Justitsministeriet, professor, dr. jur. Bernhard Gomard og fuldmægtig Erik Lohmann Davidsen, oprindelig observatør for Danmarks Jurist- og Økonomforbund.

1) Se til illustration »Forelesninger om advokatgjerningen« (Red.: den norske advokatforening), Oslo 1973 samt Ståle Eskelands og Ole Jacob Bae's artikler i »Kritisk Juss«, se litteraturoversigten.

I udvalget har således ikke siddet repræsentanter, som direkte kunne varetage interesserne for dem, som har brug for advokater i arbejdet for disse nye retssikkerhedsaspekter; der har ikke været repræsentanter for f.eks. miljøgrupper, beboergrupper og arbejdspladser, end ikke forbrugerrådet eller mere etablerede interesseorganisationer inden for disse felter har haft sæde i udvalget. Jurister og især advokater har set på advokaterhvervets fremtid.

Udvalgets *kommissorium* var »at foretage en gennemgang af retsplejelovens første bogs 6. afsnit om advokater«.

Udvalget har imidlertid ikke følt sig afskåret fra at kaste blikket ud over andre spørgsmål end de, der direkte var omfattet af dets kommissorium. I indledningen til udvalgets principielle overvejelser hedder det således:

»Udvalget har under sin gennemgang af Retsplejelovens advokatafsnit overvejet, i hvilket omfang retsudviklingen og den samfundsmæssige udvikling i øvrigt har nødvendiggjort ændringer i reglerne om advokaters stilling i retssystemet, deres uddannelse, beskikkelse og virksomhed m.v. Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i de fundamentale principper, der i dag er gældende for advokaters virksomhed«.

Det anføres imidlertid *ikke, hvilke* træk ved »retsudviklingen og den samfundsmæssige udvikling i øvrigt«, udvalget hermed har haft blik for. Uden angivelse af sit grundlag giver udvalget udtryk for, at ingen egentlige nytænkninger er nødvendige. Om de eksempelvis nævnte nye retssikkerhedskrav i lovgivningen har været diskuteret og affærdiget eller ikke diskuteret angives ikke.

Der er næppe tvivl om, at udvalget med sine overvejelser mener at have lagt rammerne om de nye tanker, der bør tænkes om advokaterhvervets fremtid. Landsretssagfører Niels Th. Kjølbye, formand for Advokatrådet, og medlem af udvalget, afsluttede sin fremlæggelse af betænkningen på det ordinære almindelige advokatomøde i 1979 med følgende udtalelse: »Sammenfattende vil jeg sige, at vi med denne betænkning har fået et dokument, som virkelig kan være grundlag for advokaternes fortsatte virke forhåbentlig i de næste 30-40 år²«.

Nogle af udvalgets forslag

Betænkningen indeholder overvejelser vedrørende *advokaters særlige pligter – god advokatskik*. De hidtidige bestemmelser i Retsplejeloven foreslås samlet til én bestemmelse om, at advokater skal udføre deres

2) Jfr. Advokatbladet 1979, nr. 16, p. 243.

hvert grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger, samt at sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed. Advokater skal desuden ifølge forslaget udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik.

Udvalget har ikke gennemført nogen nøjere drøftelse af, hvad indholdet af disse regler skal være, men foreslår at regler om, hvad god advokatskik indebærer, kan udarbejdes af advokatsamfundet, og at sådanne regler i givet fald skal godkendes af justitsministeren. Disse regler kan også regulere advokaters reklamer.

I lyset af f.eks. de retssikkerhedsbehov og særlige rådgivningssituationer, der opstår sammen med de nævnte lovgivningstyper, kunne man spørge, om ikke også fastlæggelsen af kravene til advokatens ydelse kunne kræve fornyede overvejelser. Og man kunne i hvert fald spørge, om ikke den fremtidige tilpasning af disse krav skulle foretages med deltagelse af repræsentanter for andre interesser end advokaterhvervet selv og dets ressortministerium, Justitsministeriet. Synspunkter af denne type har forbrugerrådet været inde på over for udvalget, men de har ikke vundet genklang.

Betænkningens mest offentligt bemærkede spørgsmål har nok været problemet om *påkendelse af klager over advokater*. Det drejer sig især om salærklager og/eller klager over adfærd i strid med god advokatskik.

Efter den nugældende ordning påkendes disciplinærsager af advokatmyndighederne og det gør også salærsager, hvis klienten ønsker dette.

Udvalgets forslag indebærer, at *salærtvister* skal påkendes af særlige salærklagenævn med appel til landsretten. Sådanne nævn skal nedsættes i hvert amt og bestå af 2 advokater, 2 klientrepræsentanter og en dommer, der er formand. – Udvalget finder, at forbrugerindflydelse bør indføres i disse tvister.

Disciplinærsager foreslås derimod fortsat behandlet af Advokatsamfundets egne myndigheder, nemlig Advokatnævnet, med appel til den særlige klageret (eller, mindretallet, til landsretten). – På dette område har udvalget ikke fundet forbrugerindflydelse indiceret.

Erstatningssager fra klienter skal fortsat anlægges ved de almindelige domstole.

Kontrollen med advokaternes ydelse er således fortsat i første række henlagt til Advokatmyndighederne selv – og dermed i vidt omfang også fastlæggelsen af det mere præcise indhold af kravene til ydelsen. – Kun priskontrollen skal ifølge forslagene ske under forbrugerindflydelse.

Forbrugerrådet havde ønsket, at alle klager over og sager mod advokater, altså disciplinærsager, erstatningssager og salærsager, blev påkendt af et særligt klagenævn, bestående af et lige antal repræsentanter for advokater og forbrugere med en dommer som formand.

Udvalgets hovedargument for, at disciplinærsagerne fortsat skal undrages forbrugerindflydelse, er, at der her er tale om et sanktionsspørgsmål, som ikke er en forbrugeropgave.

Dette synspunkt synes at måtte tillægges nogen vægt imod forbrugerrådets forslag; synspunktet kan imidlertid ikke føre til, at kontrolmyndigheden stadig skal være, primært, advokatmyndighederne selv. Det havde været en mulighed f.eks. at lade denne kontrol ligge hos en myndighed, der i højere grad kunne antages at varetage alle aftageres og samfundets behov i relation til udviklingen af kravene til advokatens ydelse, altså offentlighedens repræsentanter snarere end specifikke forbrugerrepræsentanter.

Herfor taler bl.a., at disciplinærsagerne vil få væsentlig betydning for det konkrete indhold af kravene til advokatens ydelse.

Det er u hensigtsmæssigt, at erstatningssager, salærsager og disciplinærsager, der er nært sammenhængende, afgøres af 3 forskellige myndigheder. Disse sager indebærer den konkrete udfyldning af regler, som ligeledes fastsættes uden reel forbrugerindflydelse – nemlig regler om god advokatskik udarbejdet af Advokatmyndighederne med Justitsministeriets godkendelse. Det synes også i strid med generelle habilitetsforestillinger, at en stand selv i vidt omfang står for kontrollen med sine udøvere, et synspunkt, som også med vægt er fremført i den offentlige debat. – Det hidtidige system synes da heller ikke effektivt at have forhindret, at visse indehavere af advokatbestalling i lang tid har kunnet tjene penge på at »varetage« klienters interesser og ofte på en måde, som i hvert fald ikke kunne være i overensstemmelse med mere almene samfundsmæssige behov.

Hvad udvalget ikke overvejede

Hvilke drøftelser kunne der da have været anledning til i relation til advokatarbejdets tilpasning til de retssikkerheds- og rådgivningskrav, som de nævnte typer af reguleringslovgivning stiller?

Disse lovgivningstyper indebærer retskonflikter med interesser af et andet *indhold* end de hidtil almindelige. Det er typisk konflikter mellem grupper af befolkningen, som beboere, forbrugere, arbejdstagere på den ene side og virksomheder eller det offentlige som sådan på den anden side. Disse konflikter er af et andet indhold end traditionelle straffesager, civile sager og rådgivningssager, f.s.v. angår varetagelsen af de nævnte befolkningsgruppers interesser; konflikterne har et mere fremadrettet, mere planlægningsmæssigt, mere politisk indhold³.

Det er derudover karakteristisk, at *klienttypen* netop er en ofte ujævnt sammensat og ubestemt gruppe af personer – snarere end enkeltpersoner. – Og det er karakteristisk, at den *retsform* konflikten antager, ikke så meget er den egentlige retstvists form som planlægningstvistsens form. Det retssikkerhedsmæssige og rådgivningsmæssige behov, som her-

3) Se hertil f.eks. K.E. Løstrup i NaT 1979, p. 274.

med er opstået, måtte som nævnt have indflydelse på spørgsmålet om kravene til advokatens ydelse og på spørgsmålet om kontrollen med advokatens arbejde⁴.

Herudover måtte disse behov kunne give anledning til diskussion om advokaternes uddannelse. Betænkningen foreslår indført obligatorisk efteruddannelse af advokater ad modum Advokatrådets fuldmægtigkurser, som indeholder en traditionel oplæring i advokaterhvervet. Den indeholder ingen diskussion af sådanne nye og andre krav til advokatens kvalifikationer.

Også spørgsmålet om, hvorledes disse klientgrupper opdager, at de har et udtalt advokatbehov, og hvorledes de finder en advokat, som kan opfylde dette, er betydningsfulde problemer, som betænkningen ikke behandler.

Det synes at være åbenbart, at advokaten af idag ikke umiddelbart er skikket til på kvalificeret vis at varetage disse nye behov for retslig beskyttelse og bistand. Og betænkningen indeholder ingen forslag om og ingen diskussioner af, hvorledes advokatstanden kunne gøres skikket hertil. Problemer af denne type har ingen plads fået i betænkningen, andre og helt traditionelle problemer har udprioriteret dem. Der er heller intet, der tyder på, at disse eller andre vigtige problemer vil blive taget op i anden sammenhæng – udvalgets bemærkninger om fremtiden synes nærmest at indebære en aflukning for denne mulighed.

At advokaten ikke fremover vil være særlig funktionsdygtig som rådgiver for de nævnte grupper af interesser, er ikke blot en mangel i sig selv, men en direkte skævhed i reguleringen af de pågældende interessekonflikter. Den anden side i de pågældende interessekonflikter, erhvervsvirksomheder, (eller det offentlige), er nemlig sikret god bistand fra bl.a. advokaterne, som er vant til at blive opsøgt af disse interessebærere og fortrolige med at sætte sig ind i, videretænke og varetage disses interesser.

4) Om domstolenes stilling i relation til civile sager om problemer af bl.a. denne art, se Henrik Zahle i Juristen 1979, p. 313.

Litteratur:

Eidesen, Eskeland, Mathiesen (red.):
»Rettshjelp og samfunnsstruktur«, (Pax, Oslo 1975).

Bratholm, Sundby (red.):
»Kritisk Juss«, (Pax, Oslo 1976).

Hefte for Kritisk Juss nr. 2, 1977 Audun Engh:
»Advokatkollektiver i Nederland«.

Hefte for Kritisk Juss nr. 3/4, 1977, Gunnar de Capua:
»De uafhængige advokatene«.

Juristen og Samfundet, Modtryk 1975.

Svenskt Rättsforum, nr. 6, 1978 –
artikler om juristens rolle.